

Kurdiske kvinders politisk militante kampe

Mens vi i Danmark er optaget af unges kvinders kamp i form af Me Too-bevægelsen, er kvinder i andre del af verden nødsaget til at føre en mere radikal eller væbnet kamp for at kunne klare sig i den mandsdominerede verden. I min ph.d.-afhandling *Kvindekrigere i den kurdiske nationalbevægelse PKK: Et kønsreflekteret perspektiv* (RUC, 2020) undersøger jeg netop kurdiske kvindekrigeres deltagelse i Kurdistans Arbejderparti (PKK) for at afklare, hvorfor kvinder vælger at være kvindekrigere.

Inden jeg fremlægger nogle vigtige aspekter fra min afhandling, vil jeg kort pointere, at jeg konkluderer i afhandlingen, at de kurdiske kvinders bevæggrunde for at deltage i PKK's væbnede kamp er, at de søger at udvide egne handlemuligheder i et hverdagsliv, der ellers er/har været præget af en række begrænsninger af udfoldelses- og fremtidsmuligheder. Min afhandling viser, at de kurdiske kvinder med sin militante, politiske og organisatoriske indsats mod en mandsdomineret verden demonstrerer, at kvinder i det hele taget kan have afgørende roller i deres nations overlevelseskamp og i kampen for et demokratisk samfund med bedre vilkår for kvinder.

Min personlige og akademiske motivation

I forhold til min personlig motivation, som danner grundlag for denne afhandling, vil jeg sige, at jeg er født og opvokset i Tyrkiet, hvor min familie og jeg altid har identificeret os som kurdere. I den kontekst var jeg eksponeret for konflikten mellem PKK og den tyrkiske stat – en konflikt, som fyldte hverdagen med nyheder om kampen, især unges kurdere sympati for PKK's kamp og den tyrkiske stats stærke propaganda om "PKK som en terrorist-organisation". Jeg havde især kendskab til PKK fra universitetslivet og deltog selv i en del af de kurdiske studenteraktiviteter, som alle var fredelige og demokratiske, men aldrig voldelige. Men alle disse aktiviteter var ifølge de tyrkiske myndigheder alligevel forbudte aktiviteter, der truede "nationens udelelige integritet". Efter en del varetægtsfængslinger og sammenstød med de tyrkiske myndigheder var jeg derfor nødt til at flygte fra Tyrkiet for at undgå en lang fængselsstraf og have et almindeligt liv. Det er kort historien om, hvorfor jeg som 23-årig flygtning endte i Danmark.

Som kurdisk flygtning i Danmark og som en med rødder i en undertrykt befolkningsgruppe har jeg derved altid haft et politisk engagement. Dette engagement spiller uundgåeligt en rolle for min personlige motivation for at skrive denne afhandling. At skrive denne afhandling handler for mig om at forstå bevæggrunde blandt kurdiske kvinder for at blive kvindekrigere, idet jeg selv har været vidne til, at mange af mine veninder fra barndommen og ungdommen valgte den vej – og i mange tilfælde døde af den grund. Jeg tænker, at disse kvinders historier og politiske engagement for en bedre verden er negligeret og underbelyst i dominerende kulturers historie- og samfundsdebat.

En anden motivationsfaktor for min interesse for dette emne har været at belyse kvinders bidrag i krigen og deres rolle i nationale bevægelser, fordi den i det hele taget er usædvanlig. Mænd fremhæves traditionelt som handlekraftige og modige personer, der kæmper for noget nationalt, mens kvinder udelukkes som kampstyrker og beskrives som de efterladte, der tager sig af mindre værdifulde, hjemlige eller ufarlige forpligtelser. At se kvinder som aktører i politiske og militante kampe i lighed med mænd er således ikke noget, man er vant til.

Et vanskeligt og krævende empirisk arbejde

De politiske debatter om muslimske lande føres tit uden øje for køn som et væsentligt aspekt og uden øje for kvinderne som involverede aktører i en bestemt historisk og geografisk kontekst. Hvad angår kurdiske kvinder, har de i lighed hermed været ukendte som politiske aktører, indtil deres overlevelseskamp mod Islamisk Stat (IS) vakte offentlighedens interesse for deres aktioner og kvindefrigørelsesidealer. Derved viste det sig, at kurdiske kvinder tegner et anderledes billede af kvinder fra muslimske lande i Mellemøsten, der ellers af offentligheden betragtes som en homogen, svage og undertrykt størrelse. På den anden side virker det også som et paradoks, når vi i Vesten undrer os over, at kvinder som er født og opvokset her i Vesten, vælger at rejse til Mellemøsten for at deltage i IS, mens kvinder i muslimske lande vælger at deltage i PKK og lignende organisationer, som ofte har stærke sekulære værdier.

Det empiriske grundlag i afhandlingen udgøres af etnografiske feltstudier. Det vil sige, at jeg har været i bjergene i Irak og Syrien for at kunne observere kurdiske kvindekrigeres træning, uddannelsesprogram og livsstil og lave interviews med dem. Det har dog ikke været nemt at samle empirien og i det hele taget at få adgang til PKK, idet den ikke blot i Tyrkiet, men også i EU/USA er listet som en terrororganisation. Kontakt til og ophold hos en sådan organisation indebærer derved en række juridiske og logistiske forhold. For det andet opererer PKK i et særdeles vanskeligt konfliktområde, der involverer militant konflikt mellem Tyrkiet og PKK, mellem PKK og IS og mere bredt i rammerne af den syriske borgerkrig samt konflikterne i Irak. For det tredje skal jeg som forsker både forholde mig til mit køn som mand, til min rolle som indhenter af information og etablere en tillidsfuld og åben relation til de kurdiske kvindelige kæmpere. Trods disse udfordringer lykkedes det mig alligevel at indsamle et betydeligt og unikt materiale, som kunne gøres til genstand for analyse.

Via feltstudier har jeg fået indblik i at kunne begribe de kurdiske kvindekrigeres personlige og kollektive, identitetsmæssige forandringsprocesser. Det skal også siges, at selvom jeg siger ”kurdiske kvinder” eller refererer til deres egen særorganisation ”den kurdiske kvindebevægelse”, som har sine rødder i PKK og i begrebet kurdere som en etnisk gruppe, så er den kurdiske kvindebevægelse nu blevet til en transnational bevægelse siden udbruddet af borgerkrigen i Syrien. Her fører den sammen med arabiske, kristne, armeniere og turkmenere en flertydig kamp mod (IS), Asad-regimet og jihadister, som støttes af Tyrkiet. Derved fremtræder den kurdiske kvindebevægelse som en ikke-homogen, ikke-etnisk og ikke-religiøs orienteret bevægelse for alle kvinder

Hvad jeg kom frem til

Min afhandling viser, at kvinder efter grundige og kønsbevidste overvejelser vælger at tilslutte sig kampen med en bestemt dagsorden og forventning til livet i kampen og fremtiden efter den. De oplever, at de kan opnå en frihed, både som nation/religion, men også som kvinder med en ny identitet ved at være en aktiv del af kampen. Blandt de faktorer, der spiller en rolle i forhold til kvinders beslutning om at være kvindekrigere, kan det kort nævnes, at kvinderne lægger deres koloniale hverdags erfaringer fra barndommen til grund for deres italesættelse af de begivenheder, som ifølge dem selv har haft betydning for konstitueringen af deres køn og identitet. Gennem følelsesmæssige og kropslige erfaringer i skolelivet i form af assimilering, diskrimination, krænkelse etc. italesætter kvinderne betydningen af deres etniske baggrund som kurdere.

Kvinderne fortæller, at de oftest er vokset op i familier, hvor patriarkalske normer har været dominerende. Forskelsbehandling af brødre og søstre i forhold til opdragelse og tildelte handlemuligheder bidrager til, at børn fra en tidlig alder har fået en kønsspecifik opvækst. Æresideologi i regionen spiller også en afgørende rolle i forhold til kvindernes forståelse af deres kønnede krop og af deres handlemuligheder, - en forståelse, der konstaterer indskrænkede udfoldelsesmuligheder.

Kvinderne oplever derved, at de altid har været udsat for en dobbelt forskelsbehandling i form af at være både kvinder og kurdere. Den tyrkiske stats forskelsbehandling af kurdere i form af nægtelse af at anerkende deres rettigheder som kurdere fører til, at kvinderne i en ung alder begynder at tage afstand fra at være tyrkere og drømme om et småborgerligt liv i civilsamfundet. Mens de tager afstand fra tyrkiske værdier, begynder de også at have sympati for PKK's nationalkamp. Derved opstår der noget nyt som alternativ til identiteten som en dobbelt anden, både som kurdere og kvinder. Livet i bjergene fremstår i denne fase som et idealsted, hvori et meningsfuldt liv kan igangsættes, og kolonimagten kan bekæmpes. I forhold til livet i bjergene har kvinderne oplevelsen af en særlig tilknytning til naturen i modsætning til mænd. Kvinderne oplever bjergene som levende væsener, som de kan interagere med. Kvinderne har en oplevelse af, at de gennem deltagelse i kollektive og individuelle uddannelsesaktiviteter i bjergene sammen med natur og dyr og gennem selvevaluering er blevet i stand til at stræbe efter noget nyt og endelig blive til handlekraftige personer i stand til at gøre noget for sig selv og for kurdernes fælles nationalkamp.

I PKK er der generelt en tendens til at fremstille kønsforskelligheden mellem mænd og kvinder til kvinders fordel, hvilket bidrager til, at kvindekrigerne med stolthed omdefinerer og genskaber en ny forståelse af sig selv og deres kroppe. Særligt når kvinderne taler om deres egne kamperfaringer, fremhæver de, at deres bidrag til krigens udvikling og krigsførelsen er vigtigere end mænds, fordi de bl.a. påstår at være mere viljestærke, ideologisk bevidste, mere empatiske og bedre i stand til at føre krig.

Til forskel fra den tidligere forsknings tildelte roller til kvinder i de nationalistiske praksisser peger min analyse på tre nye faktorer, som har en stor betydning for kvinders valg af at deltage i PKK:

1. At kunne genskabe sig selv som kvinder, så deres liv kan blive mere meningsgivende for dem, idet de ønsker at udfolde sig i lyset af nye forståelser.
2. Kvinders personlige årsager. Det er også grunden til, at man kan se en mangfoldighed af forskellige typer af deltagere i PKK. Mens nogle vil genskabe sig selv, ønsker andre at hævne sig eller at skabe en bedre livsstil for sig selv.
3. Overlevelse som personer og som kvinder med et særligt etnisk og religiøs tilhørsforhold.

Kvinderne begrundet selv deres øgede aktivitet i krigen i forhold til mændene med, at de har mere brug for friheden end mændene, men ikke med, at kvinder er mere voldelige eller har mere ekstremistiske lyster end mænd. I modsætning til tidligere forskning viser min analyse, at kvinderne er primære aktører i kampen. Dette forhold illustrerer også, at kvinderne oplever, at deltagelsen i de nationale bevægelser øger deres chancer for at forbedre kvinders vilkår, men også styrker retten til at blive repræsenteret i diverse lokalsamfund med egne kulturelle og nationale værdier. Kvinderne virker til at være meget bevidste om at implementere deres ”kvinderevolution” i civilsamfundet, mens den antikoloniale kamp forsætter, idet de mener, at hvis dét ikke bliver gjort nu, vil de få svært ved at kunne gennemføre omvæltningerne, når den nationale kamp er overstået. Det viser sig, at kvinder i PKK i dag har handlet og forhandlet sig frem til at kunne ændre PKK’s politiske agenda, hvor deres kvindefrigørelsesidealer er blevet meget central i bevægelsen.

Forskningsbidragets relevans

Min afhandling om de kurdiske kvindekrigere leverer et relevant og aktuelt forskningsbidrag. Ikke mindst i lyset af kurdernes nationale kamp på det seneste og deres overlevelseskamp mod IS siden borgerkrigen i Syrien, samt kvinders rejser til konfliktzoner - begge dele vigtige emner i samfundsdebatten i Danmark. Min afhandlings nuancerede billede af den kurdiske kvindebevægelse og feminisme viser, at en ny udvikling af kønnede positioner i Mellemøsten kan være mulig. Afhandlingen danner desuden grundlag for fremtidig forskning med tre formål:

- At forstå og oplyse den samfundsmæssige debat om væbnede konflikter.
- At give et kvalificeret indblik i terrorisme, militant oprør og frihedskamp.
- At belyse baggrunden for kvinders rejser til konfliktzoner for at deltage i væbnet kamp.